

VITA METRICA S. LEODEGARII*

EPISCOPI ET MARTYRIS,

Walafrido Strabo a nonnullis adscripta b.

I. Prologus.

Carmina plura nitent, studio florente peracta,
 Quæ ingenio clari composuere viri.
 Dulciffuo hæc pascunt dociles modulamine mentes,
 Infundunt plectris dulcia mella suis.
 Materiem ut libuit sumebat quisque magister,
 Proferat ut purum hinc opus egregium.
 Hic Evangelii historiam, resonante camæna
 Dulci, texebat; carmina vera dedit.
 Hic vetus atque novum mira promiscuit arte,
 Floribus ornatum, composuitque librum.
 Alter apostolicos depromserat ore labores,
 Expressitque actus versibus egregios.
 Nec minus et patrum vitalia gesta peracta
 Christicolæ eloquio composuere pio c.
 Occidui tantum quantum pars distat (ab ortu?) d,
 Ut stellas (præstat?) Phœbus et ignicomas,
 Fago vel humiles gliscunt superante genistæ,
 Excelfit densos fraxinaus et corylos;

Vers. 18

* Vide prosaicam ejusdem Leodegarii Vitam Patrologiæ, tomo XCVI, col. 336. Quam hic sistimus, ex libro R. P. D. Pitra, cui titulus: *Histoire de saint Léger, évêque d'Autun*, notis auctam et denuo ab ipso recensitam mutuati sumus. Hanc Vitam suspicatur D. Pitra eandem esse quam Vossius Walafrido nostro ascribit. Quibus hæc conjectura innititur, in uno ex tomis *Spicilegii Solesmensis* proxime edendis, in medium adducet argumenta vir doctissimus. EDIT. PATROL.

b Auctor ille, nullo fere indicio, sive ætatem, sive patriam, conditionemve suam prodidit. Duo tantum, nec nisi dubia, conjicere licet, primum nempe, vixisse eum in prima sæculi noni parte, cum S. martyris ossa adhuc in cella S. Maxentii integra quiescere cavit; neque enim ullibi Normannicarum meminit prædationum, quibus circa ann. 886 in Pictavorum territorio ingruentibus, S. Leodegarii reliquiæ per Gallias disjectæ fuerunt; deinde scripsisse haud c

A Sic superatus ego sophorum dogmate, dicta
 Dum scrutor, jaceo corde benigna meo.
 At, si magnarum cedrorum carpere poma
 Tardus non valeo vertice frondifera,
 Nec fructus teneros trudit quos cortice palma,
 Est satis umbriferis mere cubare locis,
 Unde meo gremio recidentia poma recondam,
 Sufficit *insuavidam* e jam saturare famem.
 Me patronus agit noster vel dicere pauca,
Annali f propere nunc redeunte die g,
 Orbita dum reducem revocaverat undique turbam,
 Quæ celebrat sacrum sanguine martyrium.
 Quisquis amas recitare meos ex ordine versus,
 Littera si sordet, syllaba vel titubat,
 Nec solito lapsu decurrit *scansia* h metri,
 Tempus non propria contineat, atque loca,
 Corrige rancisona, recto duc ordine calles;
 Pumice, scalpello tolle terente tuo.

Vers. 36.

B

procul a Jurensi aut Vosegi tractu; immo eam invisisse putem Luxovii carnobium, quippe cui sedulo et quasi graphice describendo totus sit; floruisse demum eundem inter Sangallenses innuit unicus qui hactenus repetitus fuerit codex Sangallensis sæc. circiter ix. Cf. Mabill. *Vet. Anal.* IV, 639.

e His et præcedentibus alludit auctor tum *Evangelicæ historiæ* Juvenci, tum *Paschali carmini* Sedulii, tum metricis *apostolorum Actibus* Aratoris, tum deum variis Prudentii, Paulini, et Fortunati in sanctorum gesta carminibus.

d Eo loci et quoties deficit textus vel inhiat, pro modulo nostro, haud semper incolumi latinitate, metrove aut Minerva, supplevimus.

e *Insuavidam*, forte *his avidam*.

f *Annali* pro *annuali*.

g *Redeunte die*, nempe vº idus octobris

h *Scansia* Cangio deest.

LIBER PRIMUS.

VITA LEODEGARII MARTYRIS.

II. De ecclesiastici anni vicibus a.

Tempora temporibus cedunt b, vadit rota sæcli
 (Turbinibus c) rapidis, nec ullum ferre recursum,
 More fluentis aquæ, novit, quæ currit eundo
 In præceps raptam, vasta crepitante ruina.
 Annuus ordo meat, rector quem flectit habenis
 Currum per volucrum, varia radiante figura;
 Partibus inseritur paribus huic apta corona,
 Haud unquam tardant duodenis mensibus anni.
 Tempora bis bina: bis miscentur brumaque verque,
 Curribus æquatis autumnus currit et æstas.
 Ver tellure novo vernantia lilia promit;

Vers. 47.

a *Vicibus*, ob annuam S. Leodegarii circa Idus Octobris festivitatem.

b *Cedunt* cod.

c *Turbinibus* abest in apographo nostro.

d *Imus* cod.

Æstas eque sinu flaventes trudit aristas;
 Autumno gravidis incumbit vinitor uvis;
 Tristis hiems calidum vulcanum spargit ad auras.
 Quodque suo gaudet ditatum munere tempus,
 Sideream prolem, summus quam misit ab astris,
 D Bruma fovet genitor, felici sorte quiescens,
 Luciferi reditum redigit, quo victor ab imis d
 Sedibus infausti barathri ver gaudet adesse.
 Sole sub ardenti recubans in flatibus æstas,
 Culmen apostolicum e clara sinuamine gestat.
 Autumnus, meritis scandunt qui celsa polorum,
 Tribula spernentes gaudent, insignis habetur.

Vers. 59.

e *Culmen apostolicum*, festum nempe SS. apostolorum Petri et Pauli, imo forsitan ejusdem S. Petri cathedram in toto Occidente, æstivo tempore, iis scilicet diebus cum *clariori* ac diuturniori solis hæc mundus illustratur, celebratam.

III. S. Leodegarii laus, ac pia vatis adprecatio.

Annua vota refert autumnus, martyris almi
 Incipiente die, primam post luce secunda,
 Oclimbris medium mensis qui dividit illum,
 Egregium victor fletum quo reddidit astris.
 Quem colimus læti, meritis qui fulget ubique,
 Quo mare protendit, seu quidquid cingitur undis
 Oceani, una omnes clarum testantur alumnum
 Pro Domino proprium plebes fuisse cruorem.
 Nunc igitur Dominus cœli mea cœpta secundet;
 Tempus adest aptum dari quo facta retexam
 Martyris egregii. Linguæ clustella resolve,
 Qui Verbum Genitoris ades; da munera linguæ.
 Linguam qui dederas, dederasque exordia vitæ;
 Barbara sed reboet^a quamvis compressa labellis,
 Namque potes; poteras quondam qui guttura aselli^b
 Humanis formans labiis simulare loquendo.
 Mens mea jam gestit tanti depromere laudes
 Vatis; sed graciles vires torpore tepescunt.
 Non adeo sum desperans, quin omnia possis;
 Gnaro nam memini scriptum pendente propheta:
 Ora dehiscere libens, ego donis illa replebo.

IV. S. Leodegarii ortus nobilis, et pueritia studio florens.

Progeniem claram clari genere parentes,
 Francorum procerum magna de gente creati:
 Hunc LEUDEGARUM vocitavit cura parentum,
 Tempore quo regni Francorum scepra tenebat
 Hlotharix rex, dives opum, qui fidus et armis.
 Dum primævus adhuc tenero pubesceret ævo,
 Jungitur obsequiis duri parere tyranni,
 Vultibus utque frequens possit consistere coram.
 At rex ingenio docilem commisit alendum
 Tum puerum vati, ante alios qui dogmate claro
 Pollebat; juvenis tandem nil jussa moratus,
 Divinasque docendus, adit sine fraude palestras.
 Hic vates juvenis memoratur avunculus esse.
 Adfuit et tenero extemplo sapientia Christi,
 Cordis et hospitium prelevit lumine claro;
 Ingenio eloquiisque piis fulgescere cœpit,
 Maturus postquam doctus pervenit ad annos.
 Ut fertur, fuerat prestanti corpore pollens,
 Doctiloquus, prudens, castæ virtutis amator,
 Cujus in aspectu species radiavit amœna;
 Cujus haud unquam fuscavit spurca libido
 Membra, sed innocuus permansit virgo perævum.
 Virginibus junctus, sequitur nunc eandem Agnum,
 Agnus et hunc rexit ducendo ad amœna vireta^c,
 Quæ paradisi alit, florente sorte beata.

V. S. Leodegarius archidiaconus et abbas.

Da, Deus, ut possim tantas proferre loquela
 Virtutes, mea fecundis arentia donis
 Corda riga, vatis ne tanta fluenta restringat
 Haustus exiguus veniens de paupere lympa.
 Accessere dies, ætas advolvitur annis
 Bis denis, rapido jam remeante recurso.
 Interea levita pius defertur ad aras;
 Jura ministerii sacri tractanda replentur;
 Continuo sancto spiramine crescere cœpit.
 Laudibus almificis cunctos jam fama respersit;
 Emicat et subito populis dum *lichinus*^d ardens,
 Mentibus ex multis depellens nocte tenebras.
 Effectus levita pius, tum jussa facessit
 Pontificis Pictavensis, qui culmina rexit
 Ecclesiarum sacræ; per plebem sic semina spargit,

Vers. 420.

^a *Reboet*, lege *reboent*, ac subintellige *guttur*; aut si linguam mavis, nihil adde.

^b *Guttur* *aselli*. Solemnis est prope modum ac prisca agiographis frequens hujusmodi humillima assimilatio e Balaam asello desumpta. Cf. sec. II Bened. *Prolog.*, passim.

^c *Via recta*, cod.

^d *Lichinus*, lege *Lychnus*, invito metro.

A Squallida rura means, spinis mundavit ademtis,
 Messis ut esse queat Domini, ne gramina sæva
 Urant culta pio cultro plantata novella.
 Quæ loca jure sibi vates commissa tenebat
 Impiger, et celeri gressu super cuncta cucurrit;
 Solatur mœstos, curam quoque gessit egentum;
 Erigit hic humiles imis, *mersatque*^e superbos:
 Blanda piis prestare parat, sed et aspera pravis.
 Omnibus ipse pater cupiens medicamine blanda,
 Diruta restaurans melius, renovatque velusta;
 Quæ neglecta prius, purgata sorde, nitescunt.
 Ibat opima viri redolens jam fama per omnes;
 Hæc lampas furvis tenebris ne mersa tepescat.
 Ignicomas jaculat flammæ. Sed ad ætheris alta
 Ipse etiam, meritis crescentibus, archimister
 Efficitur; populis fulget jam clara lucerna.
 Sed dum forte pater quidam supra tulisset,
 Atque diem solitum clausisset sorte suprema,
 Qui quondam tenuit fratrum rexitque catervam,
 Ne deserta diu auxilio rectoris egeret
 B Ipsa cohors, melius monitis sed cresceret aucta,
 Illius regimen, claro mandante magistro,
 Suscepit levita pius: quam rexerat annis
 Bis ternis caste, atque opibus ditavit opimis.

VI. Leodegarius a palatio ad sedem Augustodunensem evehitur.

Tum magis atque magis late respersit odorem
 Fama pium; populus preconia sancta frequentat.
 Nec minus interea regis defertur ad aures
 Rumor dulcissimus, puro de fonte redundans,
 Jura dabat populis celsus qui tempore in illo^f.
 Tum pariter proceres, et jam sine nomine vulgus,
 Obsequiis illi meritis adistere regis
 Dignum collaudant. Complentur vota petentum;
 Protinus adductus, celsb mandante tyranno,
 Sistitur, atque suo vultu parere minister
 Jussus, adest; dudum remeavit pignus amoris:
 C Denique sic altis Leudegar jungitur anlīs.
 A cunctis colitur miris affectibus illic;
 Illum quisque patrem gaudens et quisque magistrum
 Gestit habere pium, pariter juvenesque senesque.
 Urbs fuit antiquo gentis de more vocata,
 Ædna, dives opum, necnon insignis et armis^g,
 Ætas quam junior vocitavit, nomine verso,
 Augustidunam, cecidit quo pastor ab oris
 Supremis. Subito proceres dum calle citato
 Undique conveniunt, regique hæc pectore pronunt;
 Præsul ut esse queat Leudegar, clarus alumnus,
 Rex jubeat celsus. Post hæc, nil vota morantur,
 Sed citius, cunctis miro dilectus amore,
 Ecclesiarum Christi præsul præfertur ovanti,
 Ædna quam gestit nutrix sinuamine pulchro.
 Horrentem veluti mundat dum cultor agellum,
 Aptus ut esse queat segeti, silvasque nocentes
 Abscidit, sulcis committens dulcisa farræ,
 Accumulata queat culmis ut surgere messis;
 D Haud aliter vates, divini cultor agelli,
 Judicio placidus, largus, vultuque serenus
 Pastor ovans, rectus, nulli pietate secundus,
 Quemque supervacuis radicibus orta rescindit
 Christicolæ plebis peccamina falce loquelæ;
 Virtutes nutrit, nutrimenta prava coercet;
 Centenos capiunt cœlestia mœnia fructus,
 Dum tonat ore pio Biblorum dogmata vates.

Vers. 182.

^e *Mersat*, barbara vox, pro *mergit*, *evertit*.

^f Hic intervertitur, ni fallor, rectus versusum ordo, ac legendum:

Nec minus interea regis defertur ad aures
 Jura dabat populis celsus qui tempore in illo,
 Rumor dulcissimus, etc.

^g Virgil., *Æneid.*, lib. I.

VII. *Hildericus rex, curante Leodegario, in solium A
sublimatur, ac Ebroinus exsulat Luxovii: qui lo-
cus perinde describitur.*

His pollens præsul, decimus jam fluxerat annus :
Luciflco interea crepitavit buccina cantu,
Hlotharum subito regem decedere vita
Pandit, et extinctum tristi celebrariet * urna :
His gestis, dubiis pendebat machina rebus,
Et titubans status regni. Tunc undique lecti
Convenient socii, veloci calle viantes.
Ocius et vates notam repedavit ad aulam ;
Congregat ac socios similes, quibus hæc ait ore
Armipotens miles, regni qui sceptrâ tenebat,
« Occubat in vester ^b : citius succurrite, dixit.
O socii, fessis nunc nunc succurrite rebus ;
Præcipitate moras : regni qui sceptrâ gubernet •
Jam subeat. » Bini forsân mansere relicti
Fratres, nam senior Theothrich, junior quoque

[Hillich, B
Regules nati. Titubans dnm turba remansit,
Pars certat sceptris seniore, parsque minorem
Jungere ; pars vincit quam fulsit episcopus almus.
Irrita pars remanet, tandem quam schismatis auctor
Duxit in adversam, tenuit qui culmina regni,
Princeps qui procerum fuerat, qui a rege secundus :
Ebroinus enim tandem dispectus habetur.
Sed quid agat? trepidus partes se versat in omnes ;
Coram nam genibus regis prosternitur, arvis
Ora quatit lacrymans, plantis et basia figit
Singultans, supplex artus vitamque precatur,
Et petit ut monachi liceat sibi sumere formam.
Intercessor adest præsul. Tum protinus ille
Luxoviense petit rapidis sub gressibus agmen,
Agminibus sociis humilis conjungitur illis,
Atque comam capitis citius deponere certat.
Hocque monasterium dudum de lumine dictum
Luxovium fertur, lucens quod pascit ovile ;
Undique quod tegitur silvis frontentibus altis,
Passim per gyrum, vernantium flore venusto,
Pratorum species spectantium mulcet ocellos.
Per medium fluvius rapido torrente susurrat
Lignifer, et gestans squamosos gurgite pisces.
At sterili tellus quam viscum cespit degat,
Sed latices tamen ardentes de faucibus imis
Eruclat, quæ membra lavant, præstantque medelam.
Christicolæ hic jugiter Domino famulantur ovantes,
Angelicis clarum juncti concentibus hymnum
Ore sonant læti dulci modulamine fratres.

VIII. *Leodegarius regni gubernacula capessit.*

Tunc apicem regni, firmatis undique rebus,
Sortitur Hillich, regali ac stemmate fulget.
Germanus Theotrich cauto custode tenetur •.
Alternis vicibus remeat fortuna duorum :
Alter enim pollet lætis successibus, alter
Decrescit : vates sublimis in arce locatur,
Princeps et procerum Francorum more vocatur ;
Quippe domus Major penitus, rectorque creatus,
Antistes meritis suscepit jura regenda
Aulæ post regem. Populus tum lætus ubique
Laudibus et regem claris vatemque frequentat ;
Exsultant tales sibimet meruisse patronos,
Sceptrorum regni sapiens quod flectat habenas,
Rex pariter præsulque palatia celsa gubernet.
Regimine suscepto ^d, vates, rogitante senatu,
Nittitur ad statum regnum revocare priorem.
Pax patriæ, pietas plebi, cultusque decorus
Vers. 243.

* *Celebrariet*, pro *celebrari*, ex more priscorum
poetarum frequentissimo. Cf. infra v. 249, 305, 536.

^b *Vester*, forsân legendum *Neuster* vel *Auster*,
quibus designetur regnum Francorum.

^c *Tueitur* cod.

^d *Suscepto*, imo, metri gratia, lege : *accepto*.

Christicolis crevit ; simul amplificantur honore
Fines imperii ; veterum monumenta patescunt.
Prudentes proceres, quorum mens conscia recti
Pollebat, tentans numquam quos vana cupido
Delusit patriæ fines, qui regna tueri
Sunt soliti, semper satagens imitariet • heros.

IX. *Præsul in suam civitatem cum rege revertitur vi-
tæque periculum obit.*

His rebus regni penitus feliciter actis,
Annorum remeat terris jam tertius ordo :
Nec poterat spectare oculis aut cernere vultu hoc
Dæmon jam dudum pavitantia corda volutans ^f.
Namque dolos reparans antiquos mente maligna,
Atque duos inter sparsit, valemque ducemque,
Infausti lolii maculantia semina pacem,
Tales et fraudes trux mentis in arma vocavit.
Forte dies aderat paschalis pulcher, ab omni
Qui colitur populo, mundus quo sanguine Christi
Ereptus : vates regi depromsit ab ore
Has voces : « Jubeat (supplex tua jura reposco,
O rex), paschalem celebrare diem tua namque
Clara potestas, Angustiduno. » Citius rex
Verba petentis agit. Post hæc, nil vota morantur,
Sed pariter læti, magna comitante caterva,
Urbem perveniunt quam rexit episcopus almus ;
Illic et statuunt festas celebrare serenas.
Has medias inter sævo mittente inimico,
Vir malus accessit dubio sic inhit ab ore :
« Est opus, antistes, canta te sorte tueri.
Rex mediis tenebris, dulci dum pectore somnum
Captabis, jugulis sævis te tradere gesit,
Membris perfossis, animam quo sanguine fundas.
Tu ne verba putes vacuas volitare per auras.
Nocte meis dictis certus jam terminus instat. »
His dictis, vates tenuit suppressa dolore
Corda mœrens, quid agat, curas sub pectore versat
Ingentes, tacitus singultis viscera pulsat.
Huc animum celere spargit, seu dividit illuc ;
Nec sibi valde timens, sed regis turpia facta
Horrescit, potius cautus cui parcere curat,
Crimine ne tanto festi fedaret honorem.
Hæc secum : vultum populis monstrabat alacrem,
Donec cuncta Deo solemnia rite peregit.
His gestis, Dominum supplex in vota vocavit :
« Da, Deus, ut possim soli tibi solvere vota,
Nec teneat mundi fallentis imagine captus ;
Sed liceat nocuos sæcli disrumpere nexos. »
Hæc fatus, famulos fidos delegit ab omni
Conventu, quibus hæc vates ex ordine pandit :
« Maturate fugam, chari, ne perditus ille,
Inquit, pontificem truncet, fundatque cruorem,
Pontificis maculet nece maxima festa quotannis. »

X. *Invidiæ locum cedens, Leodegarius se Luxovii
recepit, ac paulo post in urbem suam revocatur.*

Deseruit tandem mundi retinacula cuncta.
Per noctis spatium properans volat axe citate ;
D) Donec lux tenebras furvas umbramque fugavit,
Pallentis Phœbi roseis cum curribus arva
Perflabat. Nimium tristis rex ipse remansit,
Illius abscessu querelis et tecta replevit :
« Quid facimus? properate, viri : cur linquitis?
[inquit ;
Arma viri sumant, juvenum vis tela capessat :
Regni equites cernent, celeres armate maniplos.
Currite post vatem : quæ nos dementia cepit? »
Undique turba ruit, properant revocare magistrum.
Vers. 304.

• *Imitariet*, Cf. v. 186.

^f *Volutans*, necesse visum est hunc versum fer-
me ex integro resingere. Quem enim non traheret
codicis hæc insulsa referentis :

Dæmonia dudum pavitantia corda volutans.

Ipse tamen precibus supplex absolvier ^a orat;
Luxoviense petit rapidis sub gressibus agmen.
Clericus hic equidem jam Ebrouinus in ordine mansit
Sacro; tum pariter pacem, veniamque petentes,
Et lacrymis faciem largis profundit uterque,
Inque vicem peccatorum sic vincula rumpunt.
Quos pater egregius monitis instruxit amicis,
Qui sacrum studio monachorum rexerat agmen,
Et docuit Domini quæ sint mandata tenenda;
Quos tamen ad tempus disjunxerat ordine certo,
Dum penitus mentes discordes pax pia jungat,
Sic demum monuit jungant ut corpora secum.
Qui patris egregii studiose iussa fecerunt,
Ac tandem formam monachi sumere benignam.
Tempore non alio produxerat ultima metam
Hora ducis vitæ Hiltrici: funera sæva
Plebs celebrat; furvis conduntur membra sepulcris.
Theodricus tandem populorum jura capessit,
Et claustris missus strictis, quibus ante manebat.
Ecce autem populus, diversa parte propinquans,
Regem adit: « [Oranus] humiles ne sperne petentes,
Ut reduces jubeas nostros remeare patronos. »
Ardor inest cunctis amorum cernere patronum,
Sedibus ut priscis lætus reddatur uterque,
Ebrouinus enim necnon et episcopus almus
Leudegar. Placidus contra sic orsa respondit:
« Ite, viris claris citius mea dicta referre:
Sit fas ad proprias sedes remeasse patronos. »
Confestum proceres, veloci calle viantes,
Usque monasterium tali cum voce recurrunt:
« Redde, pater, notos patres nunc redde, rogamus,
Quis sine pertæsum est supera jam vescier ^e aura.
Cerne fatigatos, imus per longa viarum
Huc spatia. » His dictis, mansit pater obstupefactus.
« Ne me, ne ad tales constringite causas,
Dixerat, ut cogam famulos remeare retrorsum
Christicolas. » Tandem spatium concessit eundi
Invitus precibus rogitantum, sed magis illi
Inviti cessere loco. Benedixit euntes
Attamen egregius: « Pax vos nunc summa sequatur;
Concordes animos jugiterque tenere necesse est;
Cordibus in vestris exsultet pax pia semper. »

XI. Dum cives Leodegarium ovantes excipiunt, Ebrouinus novas fraudes molitus, palatium repetit.

Progressi pariter pergunt, urbeque propinquant,
Quam quondam monitis clarus sacraverat almus.
Nec mora, fama citat populos, ruit undique turba,
Urbs populosa sonat, jaculatur clamor Olympo:
Pergit in occursum, magno comitante triumpho,
Plebs; pariter properat lætus majorque minorque,
Patres ac juvenes, pueri, innuptæque puellæ,
Matres conjunctæ, matrumque sub ubere nati;
Ætas cuncta volat, lætis resonantibus hymnis,
Suscipit egregium patrem, quem planxerat olim,
Abscessum sua de sede, quievit ab isto
Actu ^d turba; dehinc socii incubuere serenis
Jam dapibus, pariter convivia læta frequentant;
Instructas epulas certant circumdare mensas:
Sicque diem lætum ducunt, dum vesper Olympum
Clausit; suadebantque cadentia sidera somnuar.
At ferus ista tuens Ebrouinus mente sinistra,
Livida corda premit diris infecta venenis.
Haud poterat placida per hæc consistere mente,
Aut membris solitam noctis præstare quietem,
Quin potius fraudem celaverat ore sereno:
Donec oblectus tenebris aufugit iniquis,
Incomitatus abit, magno fraudatus honore.

Vers. 369.

^a Absolvier, Cf. v. 186, 249. Ut modo Virgilium, ita nunc auctor Lucretium imitatur.

^b Quis, cod.

^c Cf. v. 186, 249, 305.

^d Actu. Forsan legendum luctu? Ac si dixisset noster aut dicere voluisset, urbem a suo luctu quiescisse, cum Leodegarius fuisset in sedem suam resti-

A Quem voluit vates censu donare benigno,
Ædibus et propriis comitatu reddere lætum:
— Cur mediis tacitus tenebris te tollis et auferis?
Ergo, age, dic, sodes, dederas nec membra quieti:
Paulisper satius fuerat per lucis amœna
Pergere; latrones noctis sed tempora quærunt:
Filius ast lucis devitat noctis opaca.
An fraudes tractas, fugiendo mente maligna? —
• Redditus at propriis Ebrouinus, fœdera pacis
His mandat primum tenuit quos ante inimicos,
Offensis tandem sic se sociavit amicum.
Hæc seq̄ cuncta gerit simulatōr corde sinistro:
Hoc probat et filiis; nam post hæc, ipse malignos
Congressit socios regi; se præbuit ultro,
Inque priore gradu, magno mandante tyranno,
Suscceptus, Majorque domus dehinc ipse creatur,
Princeps et proceram, firmatur rege secundus.

XII. Ebrouinus per cuncta nefanda tyrannice grassatur, et Leodegarium opprimendum statuit.

B Mox furibundus agit stimulos sub pectore nigro,
Ut lupus infestus, siccis dum faucibus aret,
Molle pecus vastans avidus manditque trahitque;
Territat imbellesque feras leo vocibus atris,
Irarum plenus, trepidantia colla fatigans
Erigit, aut aliter furiis jactatus et ira,
Cædibus insistens diris, funditque cruorem
Innocuum: homines prostrantur more ^e duelli.
Nam plures procerum vita spoliavit et armis,
Finibus et patriis mulos depellere certat,
Divitiis alios proceres proscripsit amatis.
Tale scelus patrans, actu ^f bacchatur iniquo.
Interea vates residens, urbemque gubernans
Commissam sibi, seu monitis sacraverat almus.
Confestum infelix Ebrouinus, pectore torvo,
Sedibus et propriis tractat detrudere vatem.
« Ille meis, inquit, palmis illæsus abibit,
Qui toties contra mecum conflixit eundo,
Ut non percipiat meritis quæ gesserat olim?
Percepit potius, vindictam sentiet ille!
Illum propter, compulsus sum perdere crinem,
Depulsus regno, monachalem sumere formam.
Conjugis amplexus dulces et basia liqui,
Oscula nec prolis collo suspensa tenebam.
O mihi si quisquam fidus hanc vindicet iram!
Huc ades, o quisquis cernens infuria qualis.
Talia tractanti astabant duo mente nefanda,
His tristem blandis dictis mulcere feruntur:
« Nunc miseras voces, princeps, jactare per auras
Desine, pande libens quæ sit sententia cordis:
Dic, age, nos dictis ultro paremus ovantes;
Ecce sumus jamjam famuli complere quod optas. »
Didido unus dictus, necnon Wegemar ^g et alter:
« Ecce meos, dilecta manus, miserati dolores;
Semper vos firmos tenui. Nunc ite, parate
Insidias, dixit; vatem depellit seque. »

XIII. Augustodunum armis obsidetur.

D Ocios ast illi certant implere jubentis
Imperium sævum, velox ruit undique turba,
Ferro armante minax duro, vel fustibus atris.
Pars lituo resonat vacuo, pars vocibus altis;
Pars clipeis onerata ruit post terga rotundis.
Ast alii palmis gestant hastilia læta:
Pars levibus plantis fidit, pars flectere colla
Alipedum, feretrisque cavis et spicula trudit.
Tantis turba furens armis ac bella lacessens,
Ibat per campos, urbemque tenebat.

Vers. 452.

tutus, iis amotis qui, dum exsularet, vicem suam gerebant. Quidni melius legendum æstu, ut v. 308?

^e More, an legendum morte

^f Actu, forsā æstu?

^g Wegemar, alibi, Waimerus, Vaimirus, Vagemar. Cf. v. 609.

Hortantur semet socii : « Circumdate muros
Vallo, seu scalis altis nunc scandite lecta.
Pars quatit subtus crebro fundamina mori
Ariete; pars etiam nervis jactata a sagittas :
Qui melior jaculis, adsit; date fortia tela.
Nunc opus est cœpti, juvenes : concurrite cuncti.
Senserat ista Dei famulus. Tum congregat omnem
Cum crucibus cunctum cereis lampadibus b atque
Clerum : « Ferte cruces, charas ornate lucernas;
Ducite reliquias sanctas, cineresque piorum.
Exemplum Domini splendens imitemur ovantes :
Obvius ipse prior turbis processerat, et nos
Intrepidî citius turbas properemus ad istas. »
Dixerat. Innoctos voluit servare bidentes,
Martyrii ad palmam letus se præbuit ultro.

XIV. *Leodegarius, dire excaecatus, iterum in monasterio
per biennium includitur.*

At non carnificis mucro tunc præbuit ictum,
Tempore quo voluit cœlestem carpere sertum :
Martyrii difata est, non subtracta corona.
Altamen infausta! spreta reverentia christi,
Factio pernicioza manus iniecerat illi,
Atque oculos claros nimium sub fronte serena
Eruit ac strictum telo terebravit acuto.
Ille igitur laudes Domino gratesque rependit.
Nam fertur precibus summum laudasse Tonantem :
« Sit tibi, magne, salus, virtus et gratia, Christe,
Glorificare hodie tantum qui me voluisti. »
Cumque forent vacuæ patula sub fronte fenestræ,
Lux tamen interior micuit clarissima semper.
Sæva manus penitus carnales clausit ocellos,
Summa manus cordis rutilos reseravit ocellos.
Vir humilis, patiens, orator, cultor, amator
Permansit jugiter, palmam quo carperet almam.
Rebus, heu! nimium scleratis his ita gestis,
Cauto cœnobio quodam custode tenetur
Vates, dum binis arcum sol volvitur annis :
Hic latuit patiens, multis exempla ministrans.

XV. *S. Garinus, Leodegarii frater, lapidibus obrutus,
martyrii geminis decoratur.*

Huic germanus erat, Garinus nomine dictus,
Quique metu propriis fuerat depulsus ab oris,
Huc profugusque illuc, incertis passibus errans.
Interea profugi propriis remeare jubentur,
Servitiisque sui solitis insistere c regis :
Quos inter pariter Garinus jussus adesse.
Nec minus et vates post hæc adhibetur ad aulam.
Quosque tuens princeps Ebroinus mente maligna,
Blasphemis fratrem variis irrisit utrumque :
« En meritis, dixit, vestris assistite turpes. »
His motus dictis fertur dixisse beatus,
Longa trahens tacitus mentis suspiria, vates :
« Nostris hæc meritis patimur, quia crimina multa
Gessimus ante Deum, quorum nunc damna luemus.
Major adest istis semper clementia Christi,
Nos qui dignatur vita donare perenni.
Infelix Ebroine, tuis jam desine factis ;
Ecce, neci multos stricto mucrone parasi ;
Tu, potius, miserande, subis tormenta severa :
En tibi porta patet subtus ferventis averni,
Flammaram socii flentes et parta gehenna.
Factis ni citius veniam merearis ab istis. »
His, magis, auditis, furiis incensus et ira,
Mox Ebroinus ait : « Quæ vos dementia fallit?
Hinc procul ite citi; citius propellite tales ;
Tales desistant sermones ferre per auras ;
Colloquitis vanis pariter verbisque fruuntur.
Garinus citius plectatur grandine saxi.

Vers. 496.

a Jactata, forsan Jactate ?

b Laudibus, cod.

c Insistere. Mendose scripserat notarius, insiste.

d Finis Vix inconcinnum hunc textum restituens,
quin sæpe in solæcismos impingas. Scripserat eo

A Festinate, viri, tandem damnate superbum ;
Adstrictum sudibus duris lorisque ligate. »
Cernens hoc vates, præmens has pectore voces :
« O decus, o germane mihi lectissime semper
Huc aurem monitis paucis adverte, docebo ;
Chare mihi, frater, firmum nunc pectus habeto.
Est opus, ista brevis currens venit omnia finis d ;
Nos quia mortis amara tenet sententia, constat
Supplicii Christi pro nomine subdere corpus.
« Nos tamen expectat cœlorum in culmine clara
Vita manens, quæ fine caret, quæ permanet alma.
Ne timeas; quo regnemus, properemus ovantes. »
Nec mora : per ventos certant effundere vestes,
Impia turba ruit, pedibus vix ultima tangit ;
Aera per tenenti, subductis acta lacertis
Saxa volant : subito nubes densatur acerba,
Saxea grando cadit; furor impius arma ministrat ;
Et roseo duri sparguntur sanguine cautes.
Ille inter Dominum crepitantia saxa precatur,
Palmis expansis : « Qui me dignaris ab ista
B Auferri vita, cruciatum martyris instar,
O Deus, perpetuæ vitæ mihi redde coronam. »
Optat et ipse simul vates cum fratre coronam
Percipere, et fragilis vitæ jam claudere metam,
Ut simul in cœlis fruerentur civibus almis.

XVI. *Leodegarius variis tormentis afficitur, ac Wa-
ningo custodiendus traditur.*

Distulit infelix Ebroinus martyris almi
Accelerare diem; voluit differre coronam
Partam, blasphemis Dominum quo carperet acris.
Neu possit meritis sanctorum æqualis haberi :
Quam Dominus famulo devoto servat habendam,
Impietas humana cupit subducere quantum
Altis e sedibus fratres, pietas tamen illos
Cum cœlis sociat tantum divina per ævum.
Ergo putat demens divinam flectere, more
Humano, mentem : sed non Deus flectitur ulla
Fraude, pia a servis qui numquam avertitur aure.
C Inde, ubi conspexit vatis præcordia firma,
Ingemuit, nigro stimulus sub pectore versans
Mens infecta malis; ardens furor addidit iram.
Tum mitem, humilem, patientem, corde venusto,
Piscinam quamdam nudis incedere plantis
Jussit (quæ vasta sub gurgite gestat acutos
In morem, lapides, clavorum) ligere gressus.
Quo jussus e, nudis pedibus calcaverat amœnam,
Dum cruor horrendus scissa de pelle cucurrit,
Et roseis rivis bibulam perfudit arenam.
Jam fatigatus pedibus vel corpore fessus,
Substitit, et trepidos crebris quatit ictibus artus.
Compulsus latis tandem prosternitur arvis,
Dum labia abscondi ferro vel lingua jubentur :
Ablatis oculis, lingua geminisque labellis,
Gressibus ille fatigatis, seu corpore toto,
Officiis solitis summum laudare Tonantem
Nequivit; laudes Domino sed mente gerebat
Supplex, atque pius Christi direxit ad aures.
D Sed, cum præsidium humanum sibi crevit abesse,
Auxilium Christi sibi constans optat adesse.
Tunc, pietate carens Ebroinus, corda veneno
Plena gerens; sensu vacuus, ferus, asper, amarus,
Accersit quemdam citius; cui denique dixit :
« Cernebas quondam, tumida capè mente superbum,
Arctis hunc claustris vinculorum necte, Waninge.
Parcere nec cures; veniet mea jussio, quæ illum
Pœnali meritis damnauit sorte suprema.
Perge citus. » Pergit velox, qui jussa facessens,
Usque monasterium caute perducere certat,
Olim Fiscamnum constat quod nomine dictum ;
Virgineum examen mansit quo matre sub una,

Vers. 564.

loci notarius, sine ullo sensu : Est opus ista
brevis currens venit omnia finis; utcumque resar-
cire textum, haud salva latinitate, ausi sumus.

• Quo jussus, forsan jussu aut qui jussus ?

Actibus illa piis pollens per tempora cuncta,
 Quo jugiter Domino modulatis vocibus hymnum
 Percrepuit; degenis ubi martyr tempore quanto,
 Supplex alithronum Dominum veneratur a adorans.
 Parcens namque cibo, sumens vel pocula pauca,
 Raro seu membris concessit stramina lassis,
 Sæpe etiam acclinis parieti membra reponit:
 Intentus facie, manibus, vel corpore toto,
 Asirorum regem summo conamine poscens,
 Crimina quo laxet, veniam det, noxa remittat.
 Impiger antistes hæc gessit nocte dieque.
 Ecce labiis subito abscessis linguæ tacenti,
 Munere divino, verborum reddita vox est:
 Organa continuo remeant et guttura; fauces
 Instant officii solitis, et reddere certant.
 Nec mora, dulcissimo funduntur dogmata ab ore,
 Virgineoque gregi panduntur lamina sacra.
 Virginibus sanctis pandebat dogmata quando,
 Cordibus illarum infundit ceu dulcia mella.
 Floriferi ruris, primo sub tempore verni,
 Germina procedunt, cælo dum spargitur imber,
 Aptis temporibus, lenius, gliscuntque fructa^b,
 Et plenis culmis gravidæ cumulantur aristæ.
 Haud secus corda rigans antistes Christicolarum.
 Doctrinam suadit puro de fonte fluentem.
 Illinc permulti spernebant cæcta sinistra;
 Ad melioris opus vitæ se reddere gaudent,
 Perpetuum monitis sese evasisse periculum.
 Undique conveniunt avidi quæ verba salutis
 Percipiunt populi, dulci quæ sanctus ab ore
 Depromsit, lætus cunctis alimenta ministrans.

XVII. *Leodegarius, instigante Ebroino, spoliatur a dignitate et capite damnatur.*

Tempore concilium statuit rex nam sub eodem.
 Pontifices veniunt, veniunt simul undique plebes,
 Theodricus, clarus princeps, Ebroinus et idem;
 Huc etiam venit properans expulsor uterque,
 Wagemarius fallax, nec non et Diddo malignus,
 Wagemari socius, pariliis quos culpa ligavit;
 Conveniunt alii, velox quos ultio justa
 Haud impune tulit. Primus projectus ab illo
 Concilio, factusque reus, jam Diddo ruebat,
 Militibus^d irrisus, vatem qui sede rejecit
 E propria quondam, et damnatur proditor^e amens.
 Inde etiam meritis depellitur exul ab aulis
 Dulcibus, et mortis miserum sententia mulctat.
 Wagemar infelix, simili dejectus honore,
 Tum sequitur socius sceleris, seu fautor iniquus
 Exstitit in causa justis, qui denique fertur
 Verberibus tritus trucibus, quem factio cernit
 Turpiter affectum pœnis, qui sumisit honorem
 kumeritus. Nutu summi rectoris Olympi
 Creditur effectum: nam post hæc guttura necit
 Infelix laqueo, mortis properavit ad umbras,
 Tartareamque petit sedem, multatus amare.
 Hac mercede suos Ebroinus donat amicos
 Qui vatem propria justum de sede tulere.
 Nunc extrema manent justo certamina palmæ
 Exsuperanda, quibus jam victor scandit Olympum.
 Ducitur e claustris strictis, quibus ante manebat,
 Virgineas aures ubi sanctus dogmate sacrat.
 Principis ad vultum, jussus, simul atque Ebroini
 Pervenit. Statuunt extra quam parte sub una
 Concilium, abstrusas res quærunt atque futuras,

Vers. 626.

^a *Fructa*, mendose scriptum *fructa*.

^b *Spernebant*. Codex eo loci multis vitis depravatur: nonnulla, nec jam omnia corressi:

Illam per multi spernebant acta sinistra
 Ad melioris opem vitæ se reddere gaudent.

^c *Militibus*. Notarius scripserat *milibus*, ut esset numero utcumque satisfactum.

^d *Perditior*, cod.

A Attentando pium; pandit quibus ordine cuncta
 Illos quæ maneat sententia præscia rerum,
 Aut alios; citius finis hæc cuncta probavit,
 Quem contra torvus verbis sic fatur iniquis:
 « Quid toties verbis te factas, improbe, vanis?
 Martyrii palmam speras te posso mereri?
 Ut fueris dignus, sertam palmamque capessis.
 Nulla corona datur vitæ pro talibus actis,
 Nec dignor tali te munere claudere metam.
 « Claudis enim vitam properata morte, superbe. »
 Dixerat infelix Ebroinus, mente revolvens
 Illum quo dudum mundi destruxit honore,
 Sic etiam cœli penitus depellit ab oris,
 Illum quo mercede pia depellere gestit;
 Longius æternis adeo sed sanctus adhasit.
 Inde virum quemdam crebrata voce ciebat:
 « Accipe, vincolorum claustris, Rotberte, ligare
 Hunc studeas, inquit; veniet jam tempus ut illum,
 Ut meruit, dignis pœnis sub tartara mittam. »
 B Concitius ille capit parenda jussa jubentis,
 Adque domum propriam cautus perducere certat.

XVIII. *Quomodo beatus vir, vel ante martyrium, cœlesti lumine donatur.*

Passibus alternis certant dum carpere callem,
 Protinus hunc fessum pedibus membrisque solum,
 Cerneret in mediis subito subsistere campis.
 Cui miserans fert auxilium, seu pocula libat,
 Dum pincerna parat placidum libare liquorem.
 Splendidus artus enim veniens cum lumine magno,
 E cœlis radians flammis lux missa cucurrit,
 Martyrisque caput supra blandita resedit;
 Illasos tetigit sancti, servatque capillos.
 Hoc viso, timere viri, vox faucibus hæsit,
 Erectæ steteruntque comæ, tremor occupat artus,
 Singulisque crebris flatus seu viscera pulsat.
 At se reversi rumpunt has pectore voces:
 « Jam tandem, cuitor Domini, dic, optime, nobis;
 Ecce repente viam gradimur non passibus æquis,
 C Dum lux ecce volat labens a cardine cœli,
 Nunquæ tuum supra caput est fulgore corusco:
 Territat hæc cunctos, pedibus titubamus et omnes,
 Nec simile e cœlo signum conspeximus unquam,
 In modum circuli flagrans tua tempora cingit. »
 Auduit hoc martyr, pronus prosternitur arvis,
 Has Domino voces supplex, gratesque rependit:
 « Arcibus æthereis resides qui regna tuendo,
 Qui cœli fabricator ades, qui conditor orbis,
 Orbem qui quadrum summa ditone gubernas;
 Te veneror, tibi vota libens gratesque rependo,
 Cujus hæc jussu cœlo lux missa cucurrit,
 Tantum quod signum diguaris ferre super me. »
 His animata piis plebes precordia mollit
 Vocibus; ad Dominum toto cum corde reversi
 Tribula spernentes, penitus meliora secuti,
 Mortis iter vitant, cœlestia regna requirunt.
 Hos Domini famulus docuit quæ sint pia jussa:
 « Cernitis, o nati, instabilis quo machina rerum
 D Versatur, volitans liquidas ceu fumus in auras;
 Sic pomposa ruit florentibus gloria mundi.
 Nos vocat aula Dei cunctos, sedesque beata;
 Angelici cupiunt sinibus gremisque fovere
 Nos propriis cives, ni mens nunc tarda tepescat.
 Temnentes Dominum miseri sub tartara tendunt. »
 Tunc famuli famularque simul, Rotpertus et uxor,
 Tota domus, vatem casto venerantur amore;

Vers. 689.

^e *Concilium*. Ad lucem qualemcumque his intricatis verbis afferendam, consulenda sunt quæ eodem fere loco scripsit Ursinus, alterius Vitæ S. Leodegarii auctor: « Tunc et ipsum ad eandem synodum accersierunt, non tamen intra concilium confirmatum fuisse, sed seorsum rex et Ebroinus cum eodem conlationem fecisse dicitur. In qua eis multa prædixisse futura et evenisse manifestum esse conficitur. » N° 19.

Errorem cuncti penitus sprevere priorem.
Actibus insistunt sanctis, Christumque frequentant.

XIX. *Ultima sancti martyris passio ac viciorta.*

Hæc faciens martyr, post hæc, non tempore longo,
At mortem sitiens justus mens essera semper
Nec furor insanus cædis, nec ira quievit,
Donec membra pii vatis mucrone feriret,
Artus atque neci tradat, fundatque cruorem.
Venit enim suprema dies, et passio sacra
Venit, quo famulum Dominus ditariis almis
Disposuit regnis, sanctum quoque ferret ad astra
Flatum, perciperet meritum ubi præmia sacra.
Ecce equites mittens Ebroinus prepete cursu,
Post tergum clypeis sancti ferroque minaces.
Dat sonitum tellus, altum a quatit ungula putrem;
Frendit equus frenis, et concutit ora cruenta;
Exit aquosus humor, fervescit et ossibus ignis.
Usque domum properant Roberti quattuor apti,
Ut caperent vatem sanctum, quem denique captum,
Per nemora alta vehunt furtivis passibus, atque
Collibus ignotis repedant, ducuntque beatum.
Dum hæc agerent, martyr subito compescuit illos;
Hæc ait: « O nati spatium ne erretis in istis;
Ecce fatigati, toties desistite tandem:
Adsum haud ignarus enim; consumite jussum,
Cursum hic ponam vitæ finemque laborum.
Tempus adest citius; nati, nil jussa morate. »
Ecce repente ruunt, quarto superante superbo,
Ad plantas humiles terni, veniamque precantur:
« Criminibus nostris nunc indulgere rogamus,
Aiunt, nos benedic etiam, venerande sacerdos. »
Protinus ille manu extenta benedixerat illis.
Increpat hos quartus: « Procul hinc absistite, victi,
« Dixit. Sed quid agam? timida nunc canite mente.
Tende caput jugulo, dixit, vel cernua colla. »
Arduus ipse stetit, stricto mucrone coruscans.
Protinus ille genu fixit, palmasque tetendit,
Hæc supplex precibus rogans et sidera pulsans:
« Alme pater, genitum direxisti^b ut crimina mundi
Tolleret, atque cruore pia jam vulnera sanet;

Vers. 729.

^a *Altum, lege agrum.*

^b *Direxisti* cod., claudicante tum sensu, tum metro;
forsan legendum *direxisti*, per synderesin nam *direxisti*
metro repugnat.

A Per quem te meruit mundus cognoscere verum
Auctorem, cuncto sublato errore vetusto.
Error abit vanus, cædunt figmenta^c deorum;
Gratia prompta redit, venit cultura fidelis.
Orbis ubique colit, tellus quoque, pontus et astra:
Te pecudes, volueres, pisces qui lumina traant,
Factorem verum testantur cuncta creasse.
Da veniam cunctis miserans, et parce inimicis
Omnibus atque istis, veri quia nescia corda
Gestant, sæva etiam ponunt tormenta necemque.
Hæc propter, claris conspectibus, alma Redemptor,
Credo tuis me presentari, et carpere vitam.
Perpetuam hanc: animum placidis nunc accipe pal-

Armiger, his dictis, stricto caput abstulit ease:

Infaustis manibus sacrato sanguine terram
Perfudit. Victor clarum sic æthera scandit.

Continuo Dominus miracula magna peregit;

Ut Psalmista canit: « cuncti nunc cernite vultu.

Ecce suum Dominus sanctum magno ornat honore. »

B Et, capite abscisso, superabat corpus in altum

Erectum, ut fertur, spatioso tempore, quantum

Unius horæ metam sol scandit in axe.

Vividus ardor erat membris, calor ossa tenebat:

Impatiens homicida suis nam calcibus illum

Percussit, citius terra quo membra jacerent.

— Ensifer infelix, roseo maculate cruore

Martyris, et sacrum corpus qui calce petisti,

Nec licuit has te pœnas impune tulisse,

Sed mox multiplici constrictus peste teneris

Dæmonis, ac mediis flammis injectus anhelas. —

Fugit ab ore cinis, donec properavit ad umbras.

Conjugibus placuit, post hæc clam membra sepulcris

Tradere, prædictis, una cum veste respersa

Sanguine. Basilica conduntur membra sacra

In modica; juxta fuerunt quo circiter annis

Binis, tecta solo latitantia mensibus et sex.

Ista die, certis jam signis gesta, secunda

Octobris^d mensis, sollempnia credite vere.

C Ingenio exiguo quædam jam portio facta est

Florigeræ vitæ. Nunc libri terminus adsit

Hujus, et alterius demum repetatur^e origo.

Vers. 768.

^c *Cædunt figmenta* cod.

^d *Octobris pro octobris mensis die secunda,*
sancto martyri dicata.

^e *Reputatur, lege repetatur.*

LIBER SECUNDUS.

DE S. LEODEGARI MIRACULIS.

I. *De miraculis sancti martyris ante ipsius corporis D* *elevationem.*

Continet ille prior sacrati gesta libellus
Martyris, in carnis placidus quæ tegmine gessit:
Exutus spoliis carnalibus, ecce secundus
Miris quæ gessit virtutibus implicat acta.
Hactenus expressi vatis pia munera justis,
Arenti sermone quidem, sed pinguis gesta;
At plus illa sonant, calcatis, victor Olympo
Jam residens, vitiis, Domino tribuente, peregit,
Quæ diversa piis signis manifesta tenentur.
Sermo, meæ, formans, torpenti illabere linguæ,
Cuncta prius, hominis labris, quam lingua sonaret.
Carmine, quo passim multis ex pauca referret.

Saltim basilicæ parvæ servaverat ædes
Pervigil excubiis devota mente sacerdos.
Eminus aspiciens noctu, lanterna refulgens

Vers. 783.

^a *Quiescum, quem tenuit reverenter, calceus unus...*
disjecta sane ac prope modum absona verba, nisi
hæc forsitan accipias: *martyris calceus unus quem*

D Apparet; hominum nullo subnixâ ministro,
Ecce repente suis se flammis prodidit ultro.

Protinus hinc atque inde fluunt rumore venesto,

Martyris et nitido celebrant sermone sepulcrum:

Sed majora dehinc radiabant signa secuta.

Luminibus rediit cæcatis munus amatum,

Et solido claudis firmantur robore plantæ,

Auribus et gratus remeaverat aeris ictus;

Larva ruens atrox obsessi corporis artus

Liquerat, abscessu corpus mentemque levabat.

Claruit his primum virtutibus almus ubique.

Interea ecclesie vigilis duravit amore

Ad tumbam custos vatis; cui denique latro,

Nocte tenebrosa, rapuit res arte maligna.

Antea quæ proprio congresserat ipse labore.

Illiis et vacuas abiens fur deserit ædes,

Queiscum, quem tenuit reverenter, calceus unus^a

Vers. 800.

clericus tenuit reverenter, ex his ædibus fertur ablatu fuisse.

Martyris ablati fertur; sed clericus idem
 Dum remeat, proprias mature ut viseret aedes,
 Repperit exuviis spoliatae haspe acerram ^a.
 Concitus ille petit rediens veneranda sepulcra,
 Crinibus extractis, et pugnis pectora tundens;
 Nec carere genæ lacrymis, nec guttura pulsu;
 Vociferans, lacrymans, nimio clamore ruebat,
 Persistens supplex precibus, horisque diurnis
 Addidit et noctem, rogitanis sibi reddere censum.
 Fur fessus rediit demens, onerante cothurno,
 Invitus domino tandem spolia ampla rejecit.
 At dominus servi patrat perjuriam falsa:
 Digna sed immitem sequitur mox ultio utrumque;
 Nam dominus vitam celeri cum sine reliquit,
 Et servus raptor pœna damnatur acerba.

II. *Ebroino nuntiantur miracula, ejusque invidia
 ac mors inopina referuntur.*

Nec latuere diu crescentia signa dolosum
 Diversa in populis Ebroinum; rumor ubique
 Indiciis certis manifestat quod prius ille,
 Invidia faciente, mala celaverat arte.
 —Adspice, cum Domino martyr jam regnat in arce,
 Invidiose, rapax, homicida, immitis, adulter:
 Fulgescunt, radiant, flagrant, monstrantur, amantur
 Signa pii vatis; virtus decorata natescit.
 Nunc, quid hæc poteris falsa proferre loquela?
 Quid, nisi corde gemis, tacitus pavitans, Ebroine.
 Optatam et tumulo certat captare medelam
 Quisque suis membris: sanis nam callibus iste,
 Ille oculis radios gaudet remeasse serenos,
 Expulsis tenebris, nocuo caruisse colore.
 Ast alius triste exultat vomuisse venenum
 Dæmonis, et cunctos curat concessa potestas.
 Indicio est regnare polo, cui tartara sæva
 Promittis voluisse, tua est depulsa potestas. —
 Talibus atonitus doluit signis Ebroinus;
 Hæc ait, ex imo rumpens hanc pectore vocem,
 His questus lacrymis, dicens uxoris ad aures:
 « Heu mihi! quid tantum populos celebrare sepulcrum
 Audio? quid tantus plebis concursus ad illud
 Pervehitur? Verum, conjux, an falsa videntur?
 Estimo falsa magis vulgares ire per aures,
 Martyra (quam?) dignas talem meruisse coronas:
 Talibus auspiciis, credo, est delusa caterva.
 Sed tamen, ut certos faciat nos, nuntius adsit,
 Quique eat et redeat rapidis sub gressibus; ad nos
 Certa ferens, dubios curet dissolvere nodos.
 Unde, age, care comes, aliquis mittat alumnus,
 Pergat, et ad tumulum veniat qui cuncta requirat. »
 Portitor, ad tumulum gradiens, se dicere jussit
 Custodes, istis quæ sit sententia firma
 Rebus, quæ populus resonat, qui vera fatentur.
 Nuntius ille miser sanctum celebrare sepulcrum
 Distulit, ac vacuas depromserat ore loquelas:
 « Mortuus hic recubans vili sub cespite tectus,
 Inquit, non poterit validam præstare medelam. »
 Hæc fatus vecors, pedibus mox percussit urnam
 Despicens, abiit. Confestim pestis iniqua
 Corripit hunc, donec lacerans ac viscera torquens,
 Tristibus exequiis vitam cum sine reliquit.
 Non risere tuo adventu, nec gaudia portas,
 His lætus dominis qui te misere, viator.
 Disce tuis pœnis nullum contemnere sanctum:
 Sanctos qui temnit, dominum contemnere certum est;
 Poplitibus inelius flexis orasse beatum
 Namque foret, plantis quam sacram tundere tumbam.
 Pendulus expectans Ebroinus, portitor ad se
 Quid ferat, et dubius, varia cum mente nutabat;
 Ac secum tristis tacita cum voce susurrat:
 « Cur cessat toties famulus qui missus abibat?
 Cur etiam tardat remeans? vel non sine causa?
 Aut istum suprema tulit sors, ut prius illum

Vers. 870.

^a *Haspe acerram*, seu domum janua vel ostii cardine nudatam. Cf. Cang.

A Qui caput ante suo vatis mucrone peremsit:
 Illius in cineres extemplo membra redacta
 Comperimus. Simili hic etiam nunc sorte tenetur.
 Forsan pœna sequax redeuntem percussit istum,
 Et parili damno perduxerat usque favillam.
 Quid facimus? late cujus nunc gloria crescit,
 Nostra etiam nimium turpantur gesta priora.
 Fama volat hujus, redolens rumore corusco;
 Nosque rei, ferimur cunctorum vocibus acti.
 Sed, ne forte magis placido sermone redundet
 Hujus fama viri, conemur sorte sinistra
 Objectare malis illi falsasque loquelas,
 Ne nostræ in populo minuatur gloria laudis. »
 Talia tractantem, maturis cursibus illum
 Mors rapuit; sæva condebat fauce baratri,
 Multos qui ad mortem stricto mucrone coegit:
 Fervidus hunc gladius vita spoliavit et armis.
 Est completa Dei veris sententia dictis,
 Ut, cujus quicumque furens maculaverit artus,
 Fundat et ipse suum, gladio feriente, cruorem.
 B Tali sed tandem multatum sine tyrannum
 Sufficiat dixisse; dehinc jam cætera dicam.

III. *Oritur tres inter episcopos de sancto martyre lo-
 vando disputatio.*

His ita transactis, virtus jam proditur alma
 Martyris, et toto fragrabat fervida regno.
 Utque focus cum thura calent, vel trita sinapis
 Semina depromunt nitidum fragranter odorem,
 Aut pills gravidis herbæ tunduntur olentes,
 Et preciosa micant vasis unguenta cavatis;
 Haud aliter rumore pio per quosque recurrent
 Fama volat; populi miracula magna frequentant,
 Æmula quæ a multis celabat perfidia ante.
 Interea regis magni defertur ad aures
 Cunctorum vatium procerum quoque fama beata.
 Occurrunt alacres certatim calle citato
 Pontifices, clerus, monachi, majorque minorque:
 Unanimis celebrat virtutes sexus uterque. C
 Clara salutiferi miracula martyris omnes
 Laudibus astrigero jungunt trans nubila circolo.
 Pontifices terni surgunt ex agmine tanto,
 Vincianus et Ansoaldus et Ermanacharius,
 Quorum quisque sui corpus decreverat esse
 Juris, et e tumulo cupiunt auferre beatum:
 « Ecce mei juris tellus tenet ossa sacrata,
 Primus ait; requiem, hic dum sanctus astra petivit,
 Ceperat, hic primum signis est proditus almis. »
 « Talibus, alter ait, contendere desine verbis,
 Frater; amata mihi manifestum est carne propin-
 [quam] »
 Hunc fore; hunc aluit parochia quam rego præsul;
 Hinc oriundus erat, sumsit primordia vitæ ^b:
 Quare, jure mihi martyr conceditur almus. »
 Tertius, his dictis, vatem compescit utrumque:
 « Talibus adstantem verbis onerare catervam
 Jam sinite, et potius tandem mea dicta tenete.
 D Quam præsul tenuit sedem, quam dogmate sacro
 Instruxit felix, hanc sacrent membra beata,
 Hæc decet alterius sedis quo in sorte quiescat. »
 Conticuere omnes, digitis simul ora premebant.
 His dictis, melioris opem nanciscier optant
 Consilii: statuunt precibus jejunia jungi.
 His pariter certant summum pulsare Tonantem,
 Cujus hunc meritis potius concedere vellet.
 Totus namque dies hymnis extenditur almis,
 Pervigili excubiis cura nox ipsa tenetur.
 Post, ventura dies sacram cui tradere palmam
 Depulsis, vellet tenebris, aurora rubebat:
 Interea, et Phoebus rutilo surrexit ab ortu.
 Pontifices aras ornant missasque celebrant,
 Intentum populum sacro libamine pascent,

Vers. 945.

^b Hæc eorum sententiæ favent qui S. Leodegarium Pictavii natum, vel de gente Pict. oriundum autumant.

Inque tribus cartis et nomina scripta tenentur,
 Quæque sui vatis specialis episto'a gestat
 Nomen, et altaris medio sub tegmine tecta
 Servantur. Sacris missis jam rite peractis,
 Ignaro pariter solum jussere ministro
 Pandere, quam meritis voluisset prendere cartam:
 Cujuscumque Deus; citius qui jussa peregit.
 Declarat prima Ansoaldum reddita luci
 Pagina, ditatum tali mansisse talento.
 Vocibus hunc cuncti dignum testantur honore
 Tam caro, fuerat qui munera nactus;
 Huic palmam læti pariter dextramque dedere:
 Indubii tandem litis retinacula linquunt.

IV. *Quanta miracula per translationem sacri corporis, Pictavium usque, peracta.*

Tunc famulus Domini fido mandavit alumno,
 Olim quem martyr cauto nutrimine vexit,
 Qui monachos rexit, martyr quos rexerat ante,
 Audulum vocitat quem nomine cura parentum,
 Officium peragat lætus, vel jussa ministret,
 Usque solum Pictavensem pia membra verenter
 Ducat. « Perge celer, fratrum duc agmina tecum;
 Precipitate moram, dixit; utrumque patronum
 Hymnis ad propriam sedem portate canoris;
 Ast ego forte domum miram requiemque dicabo. »
 Perrexere citi, pastoris jussa jubentis
 Perficiunt: onerant sacratis ossa canistris:
 Optatis redeunt gaudentes callibus omnes.
 Mox motis membris virtus non deficit ampla;
 Sanati abscedunt diversis pestibus ægri,
 Languida membra diu optatam tenuere medelam.
 Altithrono grates, miracula tanta tuentes,
 Adstantes referunt, et ceptum carpere callem
 Disponunt. Sequitur vulgus seu turba pedestris
 Quoque ruit, sanctis devota mente ministris
 Se junxit, alacrisque cucurrit sexus uterque.
 Illius ardebant sancta virtute beati,
 Dignis martyrii ac meritis cupiunt benedici,
 Qui feretri partem, sacrum qui tangere velum
 Certabant, possint humeris quoque ferre beatum,
 Luminibus, crucibus plures, clarisque lucernis,
 Partibus alternis properabant Christicolarum;
 Civibus angelicis æquant ac sidera pulsant,
 Laudes thurifero nitidas fragrantur odore;
 Quem validus morbus pressit, vel languor iniquus.
 Aut quicumque diu vexatur peste gravante,
 Si sacrum tetigit velum, sanctumque feretrum,
 Sanatis rediit membris ac sospite gressu.
 Vera fides faveat, si, falso errore remoto,
 Dum vehitur spatium veloci corpus ab ipsis
 Cursu. Cujusdam vici jam tecta petebant,
 Vultibus admoesti properabant ecce parentes,
 Gestantes vlnis cæcato lumine natam:
 Temporibus septem vocis dispendia muta
 Senserat, et membris jacuit defessa puella;
 Quamque triplex jugiter damnabat corpore languor.
 Dum cupiunt natam sancti vel fila feretri
 Tangere, cæruleis properans nox venerat alis.
 Illic interea fessam sopor altus habebat.
 Advenisse viros narrat splendente colore
 Huc geminos, ægram tali firmasse loquela:
 « Ecce salus optata tibi, nec credere tardes,
 Adveniet. » Sequitur medicina protinus illam.
 Evigilans, oculos, gressum linguamque tenebat.
 Mox sanata Deo laudes gratesque rependit
 Quod meritis, vite presentis tempora longa,
 Martyris, acciperet, veteri languore fugato.
 Nec tibi parva salus, mulier, medicante beato
 Martire, dæmonii, conyenit, qui pectoris antra
 Jam dum tunc tenuit, stringes, fugiente furore,
 Dum traheris palmis geminis, geminisque lacertis
 Viuclatis, feretri possis quo tangere peplum.

Vers. 1013.

« Nunc ita legendas esse diximus tres illas notarii
 litteras *inc*, quarum prior mendo irrepsisse videtur.

A Nec paveas demens tanto languore resultans
 Millia dona tamen currebant; ecce repente
 Per sanctum Christi famulum, tangendo feretrum,
 Spiritus infestus citius tua membra reliquit.
 Inde viri variis læti successibus aucli,
 Urbis jam Toronum fulgentia tecta subibant:
 Hinc præsul pronitus, magna comitante caetera,
 Obvius amplifico meritis processit honore,
 Urbem per mediam nitens perducere corpus.
 Laudibus excelsis altus pulsatur olympus.
 En mulier trahitur duris constricta catenis,
 Insimulata viri proprii pro morte nefanda,
 Anissura cito caram de corpore vitam,
 Auxilium Dominus ni ferret forte miscela.
 Martyris ecce pii cernens gestare feretrum,
 Pervalido clamore boans hanc pectore vocem
 Rumpens: « ecce meas penas nunc respice clemens,
 Leudegar, miseram digneris solvere vinclis
 Injustis, ac tolle minas auferque malignam »
 B Quæ imminet injuste damnata nunc mihi mortem.
 Auxiliare, precor, veniam da, audique rogamem.
 Tendo meas, martyr, supplex ad sidera palmas.
 Talibus illa tonans lacrymis: nam lora repente
 Dissiliunt, collo palmis cedere catenæ:
 Obstupere viri tortores atque recedunt;
 Hinc proenl innocuam tandem liquere puellam.
 Hoc populus factum crebro sermone frequentat.

V. *Tot prodigia, ac præcipue in agro Pictaviensi, quot vix sermo explicare queat.*

Otia longa trahens animus torpendo tabescit;
 Faucibus in mediis, pigris compressa labellis,
 Lingua jacet; calamum digiti tractare venustum
 Haud poterunt; oculi furvaque caligine mersi;
 Flatibus aucta nimis terrenis mens manet ipsa.
 Excute torporem, segnem depelle teporem;
 Officium digiti solitum vel lingua loquelam
 Da, Deus, ut captus; spiramina nota recurrant
 Per venias^b ructant præcordia carmina sacra.
 C Non canimus pugnas acres, aut triste duellum
 Hectoris infausti, pariterque immitis Achilli,
 Quando argiva manus regnum destruxit avium
 Pergameum; diro maculatas sanguine tædas
 Vel caninus, gemino statuunt quas carpere ferro
 Turnus et Æneas, falsos duxisse penates
 Qui fertur, latus tenuit dum regna Latinus:
 Sed potius caninus sanctorum sacra trophæa,
 Sanguine qui proprio stabilem intereant honorem
 Martyris intermissa diu miracula narrem,
 Qui geminos propero cursu curavit egenos?
 Claudus erat plantis, multis lassatus ab annis;
 Pigrior atque diu marcescens, calle negato:
 Nec valuit pedibus dilectum carpere gressum.
 Advectus sanctum supplex in vota vocavit;
 Optatam meruit gaudens plantis medicinam.
 Accelerans mulier, morbo vexata maligno,
 Deformes digitis curvis ad sidera palmas
 Protendit manibus mediis: « Nunc aspice, martyr,
 D Ungula stat misere totiens infixa per artus,
 Qualiter et membris cunctis augere dolorem
 Non cessat, nocuum citius deserere pestem
 Da, medicus Christi, da jam fomenta salutis. »
 Continuo pestis maculans cum voce recessit,
 Luridus atque color vadens sicca ossa reliquit,
 Prisca redit manibus, Christi de munere, virtus.
 Præsul ut audivit comitum properasse caeteram,
 Ad villam quamdam propria ditione dicatam,
 Obvius, ut populo defesso alimenta ministrent,
 Ansoaldus amore pio direxit alumnos:
 « Ite, ait, et populo dapibus succurrite lasso;
 Sint epula cunctis large, sit copia panis;
 Deliciæ præbete simul, clarumque liquorem
 Quo corpus sanctum fas sit perferre citatium. »

Vers. 1083.

^b Per venias, an forte Per venas?

Lætificata bonis tantis jam turba quievit.
 Sed stupidam cunctis rem gesserat Arbitr altus;
 Ille liquo duplis iterum remeaverat undis;
 Dulcia musta madent, perque et sua vascula crescunt.
 Nec claustris contenta suis, jam una per arva
 Larga fluunt, rivis planum maduit pavimentum.
 Additur et signo signum, miracula miris.
 Inde petunt vicinæ calle viando,
 Quem juxta fluvius vasto sub gurgite tranat.
 Hunc adiit fluvium gaudenter turba pedestris;
 Vincenna et fluvius vocitatur Sannonavius.
 Ecce minax tumuit mente stridentem procella,
 Ac per terga freti furii agitata cucurrit.
 Turbidus et pontus undis incanduit atris:
 Auras ad superas nothus volvebat arenas.
 Nec iteris spatium patuit, nec apta carinis
 Fluctibus in mediis via: « cernitis, inquit (ut æquor?),
 Personat e scopulis », magno se murmure miscent,
 Et venti pariter parant configere telis,
 Inque vicem pugnis contendunt Eurus et Auster;
 Montibus e summis undarum personat echo.
 His ripis satius rapidum compescere gressum,
 Quam tumidis, navi fracta, submergier undis.
 Tandem desinite infidis vos credere ventis. »
 At pater intrepidus rerum cui credita cura est:
 « Hæc vada nempe Deus poterit compescere, dixit,
 Qui quondam ponti mandans confregerat iram:
 — Tu, mare, cede loco, tumidique, silescite, venti. »
 Prisca quies rediit, cessavit cerula ponti; —
 Ipse etiam poterit commotos sternere fluctus.
 Pergite fidentes, puppim submittite corpus. »
 His gestis, cecidere minæ, turbansque procella
 Immitis conversa, in mite lympha quiescit.
 Huc mulier peregrina, suo cum pignore cæco,
 Accessit cupiens nato captare salutem.
 Excubiis precibusque simul quo nocte sub ipsa
 Martyris almifici b medicantia membra quierunt
 Pernoctans solita remearent dona salute.
 Sicque diu clausæ reserantur fronte fenestræ.
 Exsultat genitrix tantis ditata medelis.

VI. De miraculis in Pictaviensi urbe patris.

Jam suspensa diu præsul sua vota meretur;
 Comperit adventum celeris propiisse catervæ:
 Obvius ipse sua tandem de sede propinquat,
 Quocum perplures proceres comitantur heriles,
 Clericus ordo simul monachorum examine pompa
 Plebs, vulgus, pauper mixtus, vel sexus uterque,
 Cum crucibus rutilis, claris cum thure lucernis;
 Nubila cuncta tonant sursum, simul arva tremiscent.
 Quisque alium certat rapido præcurrere calle,
 Cornua qui feretri tangat, qui simbria pepili,
 Qui subigat scapulis pondus, qui magna talenta
 Ferre queat. Demum, suscepto pignore tanto,
 Pictavem præsul lætus perrexit ad urbem.
 Huc etiam venit mulier quæ corpore toto,
 Curvatis nervis, spectabat cernua terram,
 Nec poterat sursum, annoso languore coacta,
 Cervicem flexam, proprium vel tollere vultum.
 « Et mihi, qui multis, martyri, concede salutem,
 Largiris virtute Dei, » dixit resolute.
 Corporeis pœnis clarum reminiscitur orbem c.
 Mox soli Domino laudes gratesque rependit.
 Gressibus inde petunt lætis sanctam Radegundem,
 Quæ meritis fulget sacris, super rethera nota;
 Hic jacuit juvenis, diro torquente dolore,
 Ignavus, gelidus, totis membrisque solutis:

Vers. 1149.

a Scopulis. Medicam manum desiderabat textus in-
 comitus ac mutilus: cernitis, inquit, personat e spe-
 culis.

b Almifici. Hanc vocem conferre jurat cum insolito,
 quo tumulo S. Leodegarii inscribitur, vocabulo al-
 mifici.

c Clarum, solis nempe, reminiscitur orbem, Cf. v.
 1242.

A Martyris et meritis surrexit hic quoque sanus.

Protinus agminibus sospes comes additur illis,
 Prosperiore via, populi jam tecta subibat
 Doctiloqui vatis, quondam qui schismate sævo
 Hilarius propriis fuerat depulsus ab oris,
 Falsa pio doctor verbo dum dogmata damnat,
 Arrius infelix quæ sparsit partibus orbis.
 Lis fuerat talis cum hæc orta [duobus] d,
 Hilarius talem doctrinam pandit ab ore:
 « Terna manet persona, Deo substantia simplex. »
 Arrius ad ternas ternam conjunxit usiam.
 Hic binos bino medicans languore repulso
 Vir gelido jacuit stratis sub corpore segnis.
 Luminibus fraudata diu sub nocte puella.
 Ipsa puella sacram per hæc pernansit ad aram,
 Officiis intenta piis. dum vita inanebat;
 Martyris et tumulum magno celebravit honore.

VII. Quibus miraculis S. Maxentii cellula, quam olim
 Leodegarius rexerat, illustratur.

B Martyr amat placidam membris captare quietem,
 Et statione frui, dudum quo rexerat agmen.
 Jam tandem, præsul, nec linquas vota morari:
 Perge celer, populi magno comitante triumpho;
 Cornibus ipse humeros supplex subneete feretri l
 Expectant patrem monachi remeare priorem:
 Sedibus et placidis spectat Maxentius almus.
 Ac secum refovere cupit jam membra beata.
 Pontificis scapulis martyri subvectus abibat,
 Dum spatii largis numerosum occurrit ovile,
 Quis alimenta prius sacro dogmate præbet.
 Suscepitque patrem monachorum læta phalanges.
 His igitur populis tantis admixta meabat
 Femina; seminecem tristis sub pectore natum
 (Huic flatus modicus tantum sub gutture mansit)
 Gesserat, ac lacrimis oculos perfusa tenebat;
 Vociferans genitrix supplex clamore peralto:
 « Redde mihi natum, solum quia gesto. cadaver,
 Cerne infelicem matrem, nec jam modo matrem
 Mors et ego inter nos pugnis configimus, inquit.
 C Hæc tenebris furibunda meum vult cedere natum:
 Tu clemens, concede iterum respiciens, martyri
 Aut pariter coram capiat e nos terra dehiscens;
 Basia nec potero dilecti linquere nati. »
 Ecce repente puer gracili cum voce respondit:
 « Dic ubi sis, mater; me suscipe natum,
 Adsum, mater ait, fili carissime. » Matræ
 Gaudia magna tulit geniti pro munere tanto.
 Lætificus redit genitrix cum pignore sano.
 Luscus adit quidam feretrum cum conjuge cæca,
 Vir gestans oculum solum sub fronte serenum;
 Conjux ambobus caruit, quam fune maritus
 Ingratus toties tardo sub calle regebat.
 Credula corde tum mulier, quod reddere possit
 Amissum lumen martyri: sed vir dubitavit.
 Vir dubius caruit posthæc sed lumine solo,
 Ambobus mulier meritis donata recessit.
 Sic infidus abit cæcus, cernensque fidelis.
 Nec sileam quæ sint miracula facta beati
 D Maxenti septis. Monachorum hæc agmina prompta
 Olivius ire parant patri, dum namque puella,
 Officio cessante, jacens tardata quotannis
 Membrorum, nomen saucti, rumore frequenti
 Expressum, ut primum patulis simul auribus hausit,
 Protinus una manus, propria redeunte vigore.
 Post ternos soles, corpus, veniente beato,
 Jam totum meruit solita gaudere salute.

Vers. 1213.

d Duobus adde, ut reor, ad sensum et ad metrum
 viris, Hilario nempe et Ario, aliterque versum ellinge:
 Lis fuerat cum tanta viris. Hos versus præ cæteris
 inconditis sic forsitan nonnulli excipient, ut ipsis noster
 evadat Pictaviensis poeta, indeque velint auctoris pa-
 triam dispicari.

e Capiat. Notarius absque sensu scripserat: Aut
 pari cora capiat.

Gaudia magna tuis, martyr, spectata reportas :
 Te veniente, salus penetrans optata per omnes
 Percurrit, nullus poterat consistere languor.
 Ut primum tetigit veniens sacer atria sacra,
 Capta oculis mulier splendenti reddita luci est,
 Et puer infestus quem vexat daemones ardor ;
 Femina hic etiam simili factata furore,
 Evomere virus foedum cum sanguinis unda.
 Annos per plures superat victura juventa.

VIII. *Summa praecedentium miraculorum sylloge, ac tumuli delinatio.*

Cuncta quis expedit calamo? sed singula carptim
 Nunc placet ut tangam, descripta ex ordine, signa,
 Quæ gessit virtute Dei, jam redditus astris.
 Unius horæ^a spatium stat corpus in altum.
 Percussor mediis flammis injectus anhelat ;
 Cernitur in medio noctis lanterna refulgens ;
 Custodis raptor rapuit res arte maligna ;
 Fuit mortem^b dominusque luit, sed reddita res est ;
 Morte abiit sava, pedibus qui perculit urnam ;
 Auctorem gladius vita spoliavit et armis ;
 Oppressit liemque latenter epistola sumta ;
 Morbida septennis lumen linguamque recepit ;
 Spiritus infestus mulieris membra reliquit ;
 Morte caret conjux, falsa pro morte mariti ;
 Claudus abit plantis, multis lassatus ab annis ;
 Femina curvatis digitis sanata revixit ;
 Ecce liquor duplis iterum remeaverat undis ;
 Martyris adventu turbata procella quievit ;
 Et nato lumen meruit paupercula mater ;
 Cernua jam mulier solis reminiscitur orbem ;
 Solvitur et juvenis diro torquente dolore :
 Curantur bini gelido sub corpore ; pauper,
 Luminibus fraudata diu sub nocte puella ;
 Seminecem meruit puerum jam vivere mater ;
 Sic infidus abit cæcus, cernensque fidelis ;
 Corpore sic toto gaudet solidata puella ;
 Capta oculis mulier splendenti reddita luci ;

Vers. 1249.

^a Ore, cod., nec molestius versum imperfectum attende.

^b Fuit mortem : legendum, si conjicere libet ac metrum negligere : fugit. Cf. v. 810.

^c Post hæc... cum singulas basilicæ partes hic

A Est puer ereptus quem vexat daemones ardor ;
 Femina hic etiam simili factata furore.
 Gurgite de pelagi guttatim carpsimus ista,
 Præterita ingenio gracili sed plurima restant ;
 Scrutari poterit miracula cuncta relata
 Quis, quamvis docili sensatus polleat arte,
 Quæ Domini famulus rutila virtute peregit ?
 Ad tumulum læti calamum vertamus amicum.
 Sedibus ipsa suis tandem sunt ossa relata,
 Ecclesæque sinu, pulchro tumulata sepulcro ;
 Hymnidicoque choro resonant hinc inde frequentes
 Clericus et monachus, pariter juvenisque senesque,
 Obsequii devotus adesse majorque minorque,
 Donec cuncta Dei famulo sunt rite peracta.
 Pollet ecclesæ facies variante figura,
 Parietibus distincta suis a fronte quaternis,
 Planius in longum muris producta gemellis ;
 Post hæc arte manet populo fabricata decora ;
 Subter crypta sinu sacramentum continet aram ;
 Postibus e summis, gradibus spatiat ad illam.
 B Inde iterum scalis ad summas scanditur ædes ;
 Illic ara nitet fulvo constructa metallo :
 Continet hæc gremio sacro veneranda talenta.
 Permeat inter has aras solidum pavementum.
 Hic requiem juxta placidis Maxentius almus
 Edibus accepit, servatque palatia sacra.
 Pervius has una conjungens porticus aulas,
 Quo monachi sacris recinunt concentibus hymnum.

Hoc tibi, magne Pater, devotus defero munus :
 Hæc domino namque tuus famulus tibi porrigit ara.
 Magna queunt alii thesauri ferre talenta,
 Inque tuas aurum gemmas transfundere gazas,
 Argenti pondus pollut qui divite censu :
 Quamvis frigidiora legat præcordia sanguis,
 Te tamen ardenti studio vult mens mea semper,
 Teque libens veneror, supplex tua numina posco,
 Meque tui juris famulum, Domine, esse fatebor.
 Auxiliis solitis, martyr, me protege semper.

C Vers. 1287.

auctor noster recenseat, hæc verba ad absidem videntur referenda ; hinc putem e loci esse legendum : Post hæc arce manet, immo lubentius : Post hæc arcu manet... fabricata decoro.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

WALAFRIDI STRABI, OPERUM PRIMÆ PARTIS CONTINUATIO.

Sequitur GLOSSA ORDINARIA.

Prophetia Jeremiæ.	9
Prophetia Baruchi.	63
Prophetia Ezechielis.	63
Prophetia Danielis.	63
Liber duodecim prophetarum.	65
Machabæorum libri duo.	63
Evangelium secundum Matthæum.	63
Evangelium secundum Marcum.	179
Evangelium secundum Lucam.	243
Evangelium secundum Joannem.	353
Actus apostolorum.	425
Epistola B. Pauli ad Romanos.	469
Epistola I ad Corinthios.	519
Epistola II ad Corinthios.	551
Epistola ad Galatas.	569
Epistola ad Ephesios.	587
Epistola ad Philippenses.	601

Epistola ad Colossenses.	609
Epistola I ad Thessalonicenses.	619
Epistola II ad Thessalonicenses.	619
Epistola I ad Timotheum.	625
Epistola II ad Timotheum.	637
Epistola ad Titum.	641
Epistola ad Philemonem.	641
Epistola ad Hebræos.	641
Prologus S. Hieronymi in septem Epistolas canonicas.	671
Epistola canonica B. Jacobi.	671
Epistola I B. Petri.	679
Epistola II B. Petri.	689
Epistola I B. Joannis.	693
Epistola II B. Joannis.	705
Epistola III B. Joannis.	705
Epistola catholica Judæ.	705
Apocalypsis B. Joannis.	719

EXPOSITIO IN XX PRIMOS PSALMOS.

Pezii monitum prævium.	731
In psalms primum.	739